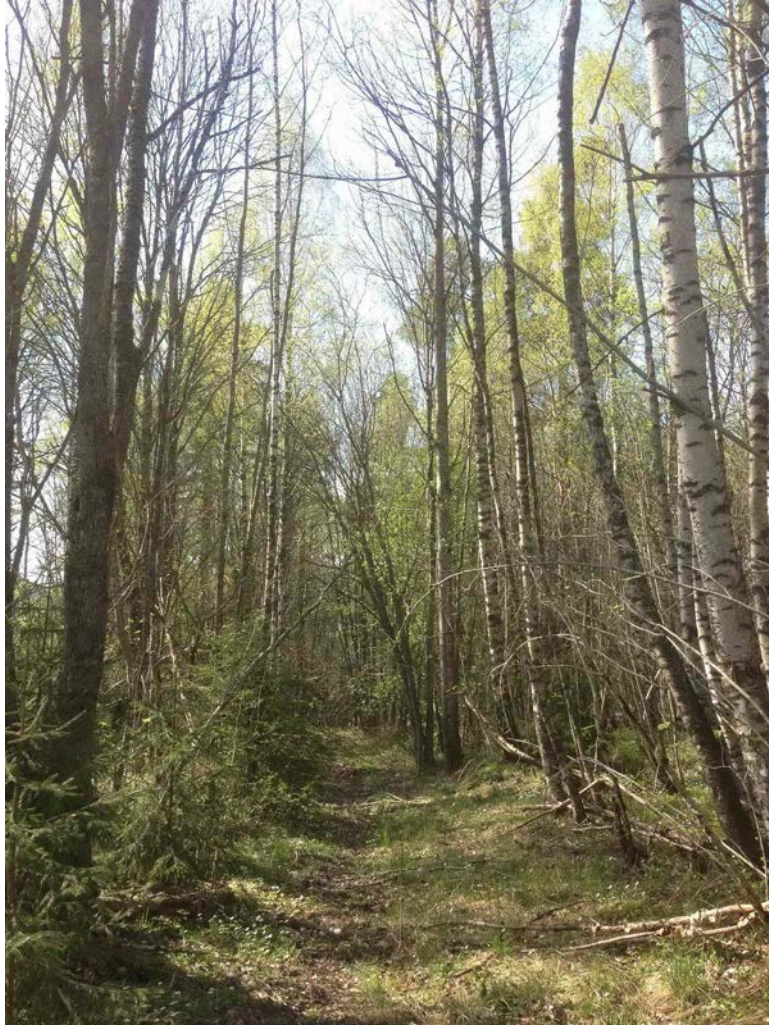

Fråstad

Ravinevegetasjon og kulturhistoriske verdier

Forord

Rapporten bygger på feltundersøkelser 05.05.2016 sammen med deltakere fra Naturvernforbundet i Fet, og 09.05.2016 sammen med Matthias Grøtvedt, som alle takkes for god hjelp, spesielt for fotografering og fastsetting av koordinater for interessante funn.

I ettertid er det foretatt mikroskopiundersøkelser av arter som ikke kunne bestemmes, eller bestemmes sikkert, i felt.

Artsfunnene vil etter hvert bli registrert i Artsobservasjoner, slik at de kan ses i Artskart.

Nannestad, 20. juni 2016

Kåre Homble (sign.)

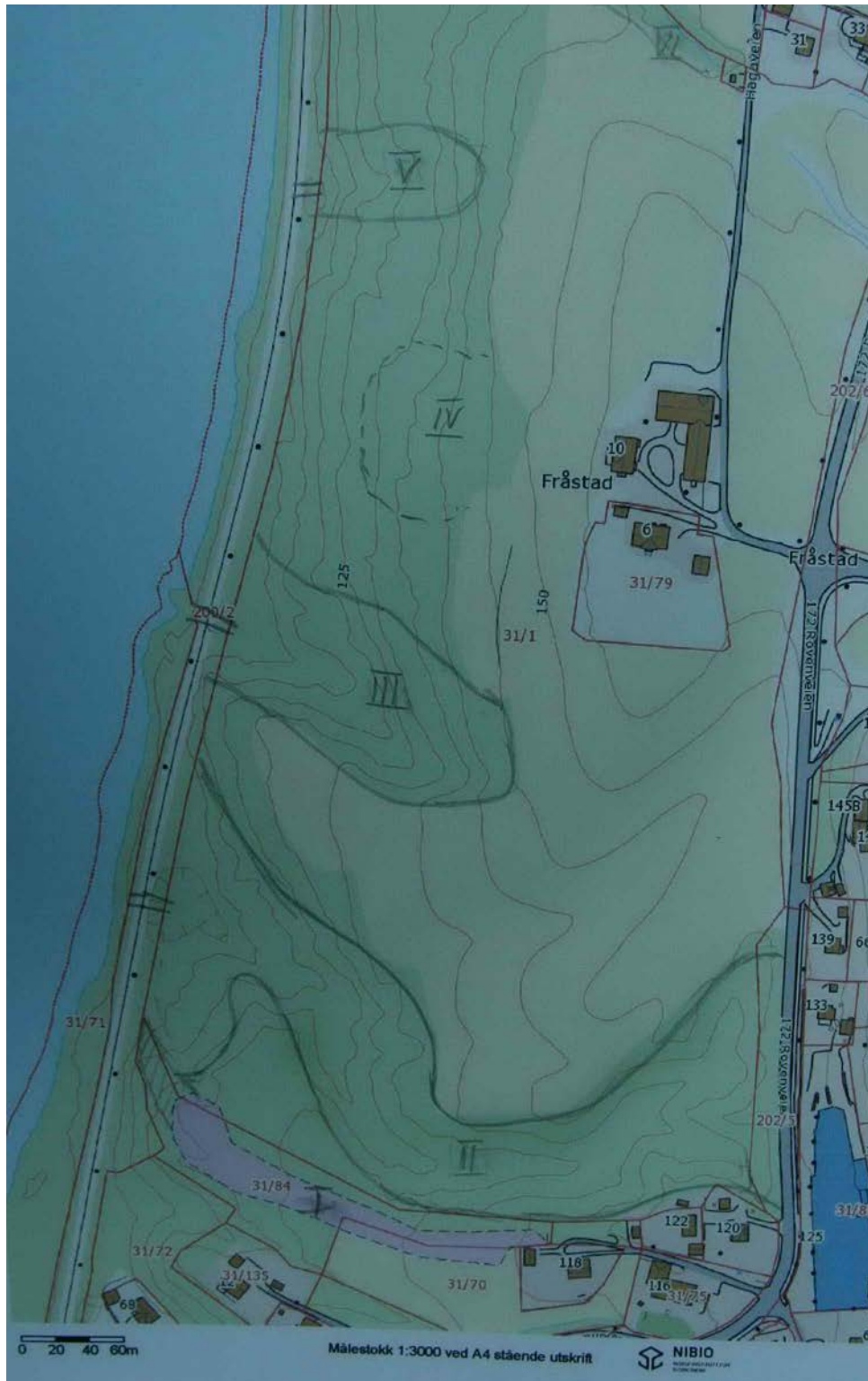

Slimsoppen *Diderma radiatum* på en gammel granstubbe i område II.

Arten er ikke tidligere påvist i Akershus fylke.

Foto Kåre Homble 05.05.2016

Bildene på framsida er tatt av Matthias Grøtvedt 09.05.2016, og viser den automatisk fredete hulvegen sør for ravinene på Fråstad, mot vest, og praktkjuke *Junghuhnia nitida*, som ble funnet på død *Phellinus* cf. *laevigatus* på ei ospelåg i Ravineområdet.

Fråstad med de omtalte delområdene I-VI inntegnet.
Fra NIBIOs «Gårdskart», med innlagt automatisk fredet hulveg (I)

Naturtyper, vegetasjonstyper og vegetasjonen i ravinene på Fråstad, og ravinenes naturverdi

Områdene som er oppsøkt er avmerket på kartet på forrige side, og gitt betegnelser fra I-VI.

Kun ravineområdene II og III er undersøkt nøye. Ravineområdet V er brattlendt og kort, og har, som II og III, en bekk i dalen, med erosjon på sidene (aktive raviner).

Naturtypen «ravine» ble rødlistet som «sårbar» i 2011, fordi en fant at det var på tide å bevare de viktigste restene etter mange års gjenfylling, tidligere for å øke kornarealet og framkommeligheten til jordbruksmaskinene, og nå i seinere tider fordi ravinene er tiltrekkende som massedeponiområder, og også som utbyggingsområder for boligfelt; det siste mer problematisk på grunn av kvikkleire-faren.

Etter totallengde og høydeforskjeller fra dalbunn til siderygg kan ikke ravinene II og III gis høyere verdi enn B (regional verdi) som naturtypen «ravine», men sett i forhold til slik vegetasjonen framstår i øyeblikket, med hensyn på den spesielle vegetasjonstypen, dødvedinnholdet og artsinventaret, har ravine III nasjonal verdi (A). I ravine II har det stedvis foregått hogst (for ca. 30 år sia?), og det er laget til noen mindre granplantasjer, spesielt i den nordvendte lia mot hulvegområdet i sør. På grunn av konstant pågående erosjon blir det også her mye død ved, især av gråor, som er det dominerende treslaget. I løpet av en mannsalder vil hele denne ravina kunne utvikle seg til et A-område; den nedre delen framstår som A-område allerede.

Innerst i ravineområdet III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Vegetasjonstypene og plantegeografiske og klimatiske forhold

Etter trevegetasjonen å dømme kan vegetasjonstypen i ravinene II og III ses som typisk gråor-heggeskog (flekvis representert med granplantefelt i II), men bunnvegetasjonen forteller noe helt annet. I område III, og stedvis i område II, er krusfagermose *Plagiomnium undulatum* den helt dominerende mosearten i skogbunnen, noe som er typisk kun i enkelte varme og kystnære områder der ask og svartor danner tresjiktet. Krusfagermose forekommer ellers kun svært spredt så langt nord som på Romerike, f. eks. noen steder der alm inngår i gråor-heggeskogen, eller der det er kildeframsprung med ask.

Dette varmekjære innslaget i vegetasjonen ved Fråstad ses også i de store forekomstene av, den i innlandet ellers sjeldne, bakketujamose *Thuidium assimile* på de åpnere skjæringene mot jernbanelinja i vest. Likeså er større forekomster av hassel på vestvendte skråninger i den noe tørrere lauvskogen en indikator på det lokalt varme klimaet. Hassel inngår også spredt øverst i ravineliene. Forekomsten av hasselmoldmose *Eurhynchium angustirete* i ravine II er også på nordøstgrensa til artens utbredelsesområde på Østlandet.

Dominans av storkransmose *Rhytidiadelphus triquetrus* i skogbunnen der det er sluttet skogsvegetasjon på flatene viser ellers god bonitet.

Krusfagermose *Plagiomnium undulatum* i ravineområde II.

Foto Mette Sperre 05.05.2016

Område I - hulvegen

Hulvegen er synlig i terrenget noe lenger mot Glomma enn det som framgår på kartet (skravering tillagt), men den kan ikke følges sikkert helt ned mot jernbanelinja, da ras her har forandret landskapet.

Det er å anta at hulvegen har gått fram til elvekanten omtrent der den fint bevarte «kulverten» fra jernbanens opprinnelige anleggstid befinner seg.

Vestre del av hulvegen, før den går nedover lia.
Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

«Kulverten» under jernbanen i område I.
Foto Liv Grøtvedt 05.05.2016

Område II – ravina fra fylkesvegen og fram til jernbanelinja

Vegetasjonstypen i ravina er beskrevet ovafor. Gråor er det dominerende treslaget, men med mye innslag av selje, som ofte har blitt til trær fra sidegreiner på seljer som har blitt tatt av ras eller har gått over ende av andre årsaker.

Nye seljetrær fra gammel seljelåg i ravneområdet II.

Foto Liv Grøtvedt 05.05.2016

Noen grove grantrær (80 cm) er blåst ned i det tidligere hulvegsområdet ned mot Glomma, men ellers er det sparsomt med innslag av naturlig gran. På den plantede grana kan en på trærne nederst mot bekken legge merke til at greinene er mosekledde langt oppover – noe som indikerer høy luftfuktighet, som på bildet under (foto Liv Grøtvedt 05.05.2016).

I tresjiktet inngår ellers bjørk, rogn og hegg, og litt osp der det ikke er altfor fuktig. Rødhyll forekommer spredt. Den gis mulighet til å spire der skogbunnen forstyrres av erosjon, men det er tydelig forskjell på mengdene av den svartelistede rødhyllen her i den naturlige skogen og der det lages hogstflater samtidig som marksjiktet forstyrres – der kan rødhyllen bli nesten gjennomtrengelig.

Noen gamle granstubber som er i ferd med å dekkes av skogbunnsmoser og bli brutt ned, vitner om at det har stått noen flere graner her tidligere. Det var på en slik granstubbe den knøttvesle slim-soppen *Diderma radiata* ble funnet (se bilde side 2). Mye død ved av både gråor og selje gir ellers grunnlag for et mangfold av vedboende sopper. Seljekjuke *Phellinus conchatus* på død selje og orekjuke *Inonotus radiatus* på død gråor forekommer hyppig. Sprekkjuke *Cerioporus mollis* ble også registrert på død selje, et ikke vanlig substrat for den i forhold til osp og hegg.

Sprekkjuke *Cerioporus mollis* på død selje i ravineområde II.

Foto Mette Sperre 05.05.2016

Andre vedboende sopper som ble funnet var blant annet silkekjuke *Trametes versicolor* (på død gråor), *Stereum subtomentosum* (på død gråor), *Phellinus igniarius* (på selje) og *Phellinus lundellii* (på gråor).

Skogsalat, linesle, firblad og trollbær inngår i feltsjiktet sammen med høgstaudearter som mjødukt, vendelrot, springfrø, humleblomst og skogburkne, og ormetelg og broddtelg. I de våtteste partiene blir skogsivaks og bekkekarse dominerende, og dessuten er det bestander av strutseving.

Vår i ravedalen, med skogsivaks, bekkekarse, krypsleie og hvitveis.

Foto Mette Sperre 05.05.2016

På vårskudd til strutseving, der en elg en gang i vinter eller vår hadde stoppet, kanskje både for å ete «salat» og annet, ble det på elgmøkk funnet en sekksporesopp, *Lasiobolus macrotrichus*, som ikke tidligere er registrert i Akershus, sammen med en annen, *Ascobolus furfuraceus*.

Elgmøkk med «møkksopper» på strutseving i ravineområde II.

Foto Mette Sperre 05.05.2016

Nærbilde av motivet over som viser «møkksoppene» *Lasiobolus macrotrichus* og *Ascobolus furfuraceus*. - Foto Kåre Homble

Den mest iøynefallende vårsoppen, skarlagen vårbeger *Sarcoscypha austriaca*, ble funnet tre steder i den nordvendte lia av ravina, det ene på en gjenliggende lauvtrepinne i en av granplantefeltene.

Skarlagen vårbeger *Sarcoscypha austriaca* i ravineområde II.

Foto Mette Sperre 05.05.2016

Synspunkter på granplantefeltene i ravineområde II

Det blir etter hvert svært glissent mosedekke i granplantefeltene i den nordvendte lia i ravina, og det kan allerede nå synes som erosjonen, i alle fall nærmest bekken, er større enn der den naturlige lauvtrevegetasjonen får komme opp. Etter hvert som tyngden av grantrærne øker, kan i tillegg til økt overflateerosjon plutselige større leirras bli resultatet.

De fleste av grantrærne burde derfor fjernes, slik at bunnvegetasjonen kan holde seg og at lauvtrevegetasjonen, som både tillater mer lys å komme ned til bakken og har et djupere rotsystem enn grana, etter hvert kan etablere seg.

Område III – ravine mot Glomma sørvest for tunet

Denne ravina har, som også tidligere nevnt, gråor-heggeskog med et tydelig varmekjært preg, med krusfagermose som dominerende art i bunnsjiktet, og også noe hassel inngår, spesielt øverst i ravina. Skogen framstår som urskog: den har åpen trevegetasjon, ingen hogstspor, og mye død ved, med kontinuitet i død ved av selje, gråor og hassel, og ellers død ved av osp og bjørk. Spisslønn inngår også. Urtevegetasjonen er som i ravineområdet II.

Mangfoldet av vedboende sopper er stort. Vanlig er seljekjuka *Phellinus conchatus* (på selje), orekjuka *Inonotus radiatus* (på gråor og hassel). Ellers er det her *Phellinus lundellii* (på gråor), *Phellinus alni* (på gråor), putekjuka *Phellinus punctatus* (på selje), *Phellinus cf. laevigatus* (død - på ospelåg) og teglkjuka *Daedaliopsis confragosa* (på selje).

Et gammelt fruktlegeme av *Phellinus cf. laevigatus* er substrat for praktkjuka *Junghuhnia nitida* på ei ospelåg, der den vokser sammen med en ukjent *Tomentella*-art (se foto på framsida). Praktkjuka ble også funnet på ei bjørkelåg, og der sammen med en død kullsopp, på hvilken det vokser en konidiesopp, *Acrogenospora sphaerocephala*, som ikke tidligere er registrert i Norge. På denne konidiesoppen vokser det ytterligere en konidiesopp, av slekten *Chalara* (se mikroskopibilde nedenfor).

På ei gammel låg av gråor vokste bleik sandmorkel *Gyromitra gigas*.

Gammel hasselstubbe i ravineområde III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Seljekjuke *Phellinus conchatus* på gammel selje i ravineområde III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Teglkjuke *Daedaleopsis confragosa* på seljelåg i ravineområde III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Putekjuka *Phellinus conchatus* på gammel selje i ravineområde III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

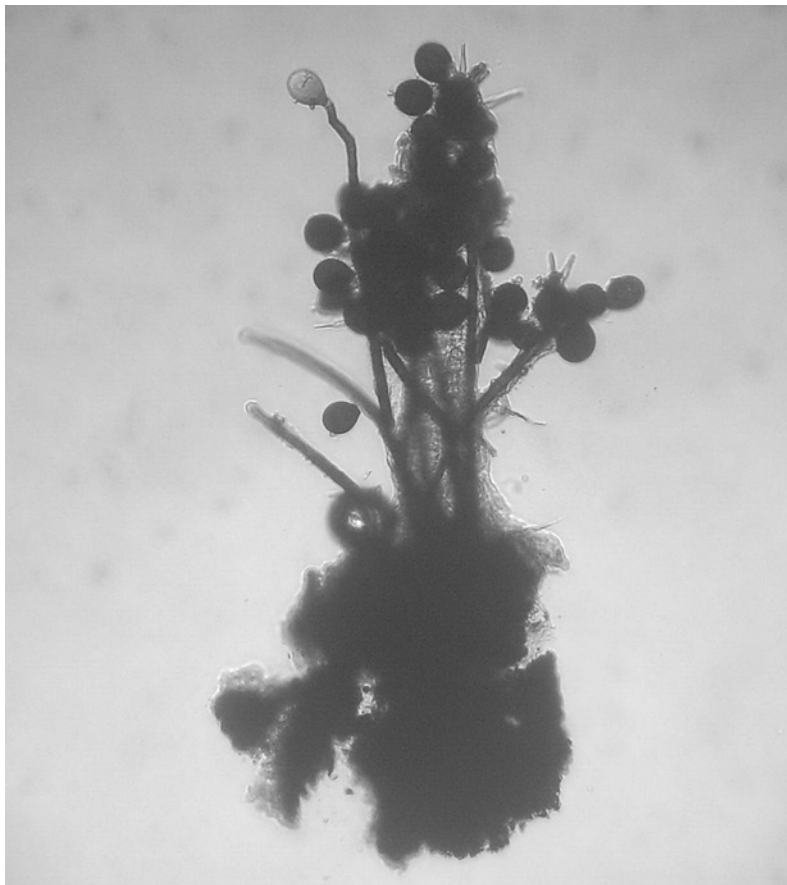

Lys sandmorkel *Gyromitra gigas* på gammel gråorlåg
i ravineområde III. - Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Gammel orekjuke *Inonotus radiatus* på død gråor i ravineområde III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Praktjuke *Junghuhnia nitida*, *Hypoxylon* sp. med *Acrogenospora sphaerocephala* med *Chalara* sp. på bjørkerot i ravineområde III.

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016 og Kåre Homble (mikroskopibildet)

Området øverst i ravina, mot dyrkamarka, har en tørrere urterik skog med osp og hengebjørk, som her nedenfor:

Ospeildkjuke *Phellinus tremulae* på osp øst i ravineområde III.
Fotos Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Levende selje med knuskkjuka *Fomes fomentarius* øst i ravineområde III.
Foto Mattias Grøtvedt 09.05.2016

Område IV – flate med bjørkehogst

Vest for tunet på Fråstad har det for noen år sia blitt felt mange store bjørketrær, som fortsatt ligger der de ble felt. Knuskkjuka ser ut til å være den viktigste nedbryteren av bjørkestammene for øyeblikket. Bjørkefellinga har medført oppslag av selje, rødhyll og bringebær:

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Skogen på flatene mellom ravineområdene III og V er ellers urterik, med storkransmose som nesten enerådende art i mosesjiktet i skogbunnen, selv der det vokser blåbær:

Foto Matthias Grøtvedt09.05.2016

Område V – bratt ravine mot Glomma nordvest for tunet

På grunn av berg i dagen er denne korte ravina spesielt bratt. Flora eller soppflora er ikke undersøkt nøyere, men leddved *Lonicera xylosteum*, som er fraværende i ravinene II og III forekommer her spredt:

Foto Matthias Grøtvedt 09.05.2016

Sekksporesoppen *Lasiobelonium barbatum* ble her funnet på døde stengler av leddved. Denne soppen, som kun vokser på døde stengler til arter i slekta *Lonicera*, er sannsynligvis ikke blitt funnet i Norge på over 150 år.

Fruktlegemer til sekksporesoppen *Lasiobelonium barbatum* på død stengel av leddved i ravineområde V. - Foto Kåre Homble

Område VI – bekkefar på grensa mellom Fråstad og Holter

I kanten av gråor-heggeskogen mot jordet helt nord på Fråstad, vokser 9 asketrær. Vegetasjonen ved bekken her er ikke undersøkt nærmere.

Knuskkjuka sprer sine sporer om våren, til forskjell fra andre flerårige vedboende kjuker.
Fotos, på Fråstad, Matthias Grøtvedt